

Проноза П.В.,

д.е.н., доцент,

декан факультету фінансів,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «ДИСБАЛАНСИ» І «ДИСПРОПОРЦІЇ» В ЕКОНОМІЦІ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ЇХ ВИДІВ

Анотація. У статті розглядається проблема дисбалансів та диспропорцій в економіці. Уточнюються тлумачення даних понять. Виділяються види дисбалансів та диспропорцій у реальному секторі економіки.

Ключові слова: патологічні процеси в економіці, дисбаланс, диспропорція, реальний сектор економіки.

Постановка проблеми. У економічній науковій літературі останнім часом все частіше зустрічаються терміни «дисбаланси» і «диспропорції», які характеризують патологічні процеси, що протікають у різних секторах економік країн світу. Такі процеси є передвісниками розвитку кризових процесів, що можуть задавати руйнівного впливу на економіки країн та рівень життя їх населення. Прикладом такого впливу є світова фінансова криза, внаслідок якої ВВП України в 2009 р. знизився на 14,8%. Отже, розуміння суті та видів таких процесів є передумовою їх вчасного розпізнавання та попередження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії та світовій практиці господарювання проблемам дослідження різних аспектів патологічних та кризових процесів в економіці присвячено роботи таких науковців, як: А. Апокін, А. Григор'єв, Г. Каменські, М. Кизим, Р. Лукас, А. Міксюк, У. Мітчелл, А. Новак, С. Рейнхарт, К. Рогофф, А. Росі, М. Саліхов, О. Солнцец, П. Трунін, Г. Хаберлер, Е. Хансен, Б. Хейфец та ін.

Визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне напрацюванням зазначених науковців з даної проблематики, на цей час немає єдиного підходу до тлумачення понять «дисбаланс» та «диспропорція» та розуміння їх впливу на економічні процеси.

Так, на думку деяких вчених [1–3], світовій економіці притаманні різні «дисбаланси». А. Апокін стверджує, що проблема глобальних дисбалансів зачіпає в першу чергу найбільші світові економіки: США, Китаю, Японії та ЄС [1]. А. Григор'єв і М. Саліхов вважають, що поширеним є уявлення про те, що світова економіка залишається значною мірою незбалансованою за своїми основними параметрами, що представляє серйозні ризики для довгострокового економічного зростання [2]. У разі несприятливого розвитку подій глобальні дисбаланси можуть стати причиною посилення економічної кризи. Автори вважають, що ідея глобальних дисбалансів ґрунтується на показниках платіжних балансів країн світу (в першу чергу сальдо рахунку поточних операцій). Л. Григор'єв і А. Іващенко як глобальний дисбаланс, що впливає на нестійкий розвиток світової економіки, виділяють співвідношення заощаджень та інвестицій [4].

Мета статті полягає в уточненні тлумачень категорій «дисбаланси» та «диспропорції» та узагальненні класифікацій їх видів.

Викладення основного матеріалу дослідження. На цей час проблема «дисбалансів» та «диспропорцій» досліджується науковцями та практиками різних країн світу.

Так, А. Апокін [1], проаналізувавши динаміку сальдо рахунку поточних операцій США в 2003–2012 рр., виділив глобальний дисбаланс дефіциту торгового балансу США (рис. 1).

Масштабне дослідження епізодів тривалості та величини сальдо рахунку поточних операцій по понад 50 країнах світу проведено експертами МВФ [5]. Згідно з методологією МВФ, великі тривалі дисбаланси визначаються як дисбаланси рахунку поточних операцій, розмір яких становить не менше 3% ВВП, а тривалість – не менше трьох років.

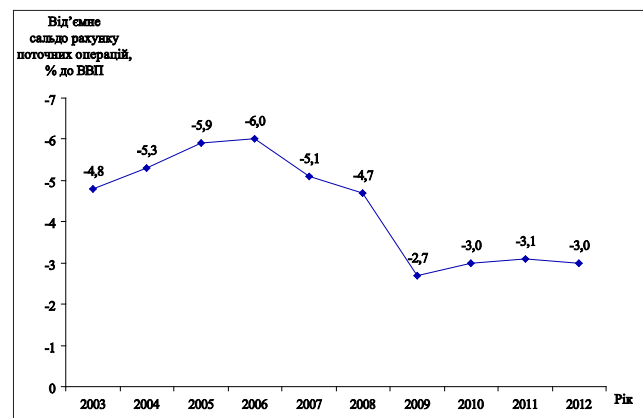

Рис. 1. Динаміка сальдо рахунку поточних операцій США в 2003–2012 рр.

Аналіз епізодів тривалих великих дисбалансів рахунку поточних операцій в окремих країнах світу, згідно з переліком МВФ [5], які склалися напередодні світової фінансової кризи 2008–2009 рр., дозволив розподілити країни світу залежно від зміни ВВП і сальдо рахунку поточних операцій на чотири кластери (табл. 1).

До першого кластера відносяться три країни світу (8,6% від загальної їх кількості), для яких характерне в 2008–2009 рр. у середньому зростання ВВП на 4,9% і профіцит сальдо рахунку поточних операцій протягом 4,7 року в розмірі 4,0% до ВВП. До другого кластера увійшли 17 країн світу (31,4%), у яких у 2008–2009 рр. у середньому ВВП знизився на –3,4% при профіциті сальдо рахунку поточних операцій протягом 10,2 року в розмірі 7,8% до ВВП. До третього кластера було віднесено чотири країни світу (11,4%), для яких характерне в 2008–2009 рр. у середньому зростання ВВП на 2,3% при дефіциті сальдо рахунку поточних операцій протягом 13,3 року в розмірі –5,5% до ВВП. До четвертого кластера увійшли 17 країн світу (48,6%), у яких у 2008–2009 рр. ВВП у середньому знизився на –5,9% при дефіциті сальдо рахунку поточних операцій протягом 10 років у розмірі –7,1% до ВВП.

У свою чергу, напередодні фінансової кризи 2003–2007 рр. по групах країн світу дисбаланс рахунку поточних операцій склався таким чином (рис. 2).

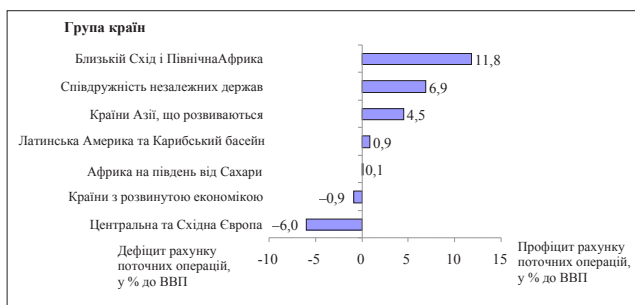

Рис. 2. Діаграма розподілу груп країн світу за дефіцитом (профіцитом) сальдо рахунку поточних операцій у 2003–2007 рр.

У 2003–2007 рр. найбільший профіцит сальдо рахунку поточних операцій спостерігався у країнах: Близького Сходу та Північної Африки – 11,8%, Співдружності незалежних держав – 6,9%; Азії – 4,5%, а дефіцит – у країнах Центральної та Східної Європи (–6,0%).

Серед окремих країн світу в 2003–2007 рр. найбільший профіцит сальдо рахунку поточних операцій склався в: Кувейті – 32,9%; Катарі – 25,6%; Саудівській Аравії – 22,0%, а дефіцит в: Латвії (–15,7%), Болгарії (–13,2%), Естонії (–12,8%), Литві (–9,3%), Румунії (–9,2%), Португалії (–9,2%) (рис. 3).

Проаналізуємо, як дефіцит (профіцит) сальдо рахунку поточних операцій вплинув на розвиток груп і окремих країн світу під час світової фінансової кризи 2008–2009 рр.

На рис. 4 наведено діаграму розподілу груп країн світу за темпами зростання (зниження) ВВП у 2008–2009 рр.

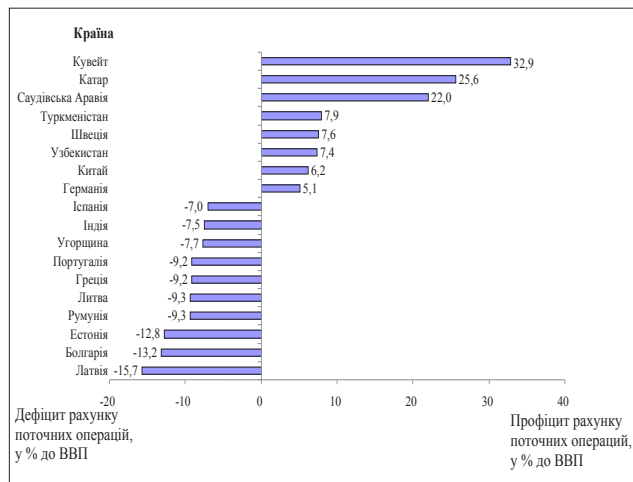

Рис. 3. Діаграма розподілу окремих країн світу за дефіцитом (профіцитом) сальдо рахунку поточних операцій в 2003–2007 рр.

Таблиця 1

Розподіл країн світу за кластерами залежно від зміни ВВП і сальдо рахунку поточних операцій

Кластер 1 «Зростання ВВП і профіцит сальдо рахунку поточних операцій»	Кластер 2 «Зниження ВВП і профіцит сальдо рахунку поточних операцій»
Китай [9,2%; 6,1%] – 6 років Єгипет [4,7%; 3,2%] – 4 роки	Сінгапур [–0,8%; 20,2%] – 10 років Намібія [–1,1%; 5,7%] – 15 років
Аргентина [0,9%; 2,8%] – 4 роки	Норвегія [–1,4%; 14,7%] – 7 років Малайзія [–1,5%; 12,7%] – 6 років
	Швейцарія [–1,9%; 8,3%] – 24 роки Бельгія [–2,8%; 3,5%] – 7 років Нідерланди [–3,7%; 5,7%] – 7 років Швеція [–5,0%; 5,4%] – 9 років Японія [–5,5%; 5,4%] – 9 років Данія [–5,7%; 2,8%] – 7 років Фінляндія [–8,5%; 4,3%] – 3 роки
У середньому по кластеру [4,9%; 4,0%] – 4,7 року	У середньому по кластеру [–3,4%; 7,8%] – 10,2 року
Кластер 3 «Зростання ВВП і дефіцит сальдо рахунку поточних операцій»	Кластер 4 «Зниження ВВП і дефіцит сальдо рахунку поточних операцій»
Панама [3,9%; –5,6%] – 5 років Албанія [3,3%; –6,6%] – 3 – 9 років Австралія [1,4%; –4,6%] – 27 років Гватемала [0,5%; –5,3%] – 12 років	Коста-Ріка [–1,0%; –4,5%] – 11 років Нова Зеландія [–1,6%; –5,4%] – 16 років Гондурас [–2,4%; –3,9%] – 9 років Португалія [–2,9%; –8,0%] – 12 років Греція [–3,1%; –6,8%] – 12 років США [–3,1%; –4,8%] – 9 років Сальвадор [–3,1%; –4,8%] – 5 років Ямайка [–3,1%; –11,0%] – 6 років Іспанія [–3,7%; –5,8%] – 8 років Словацька Республіка [–4,9%; –7,3%] – 12 років Болгарія [–5,5%; –9,1%] – 9 років Румунія [–6,6%; –6,3%] – 13 років Угорщина [–6,7%; –6,5%] – 13 років Хорватія [–6,9%; –6,7%] – 7 років Естонія [–14,1%; –9,6%] – 13 років Литва [–14,8%; –7,9%] – 7 років
У середньому по кластеру [2,3%; –5,5%] – 13,3 років	У середньому по кластеру [–5,9%; –7,1%] – 10 років

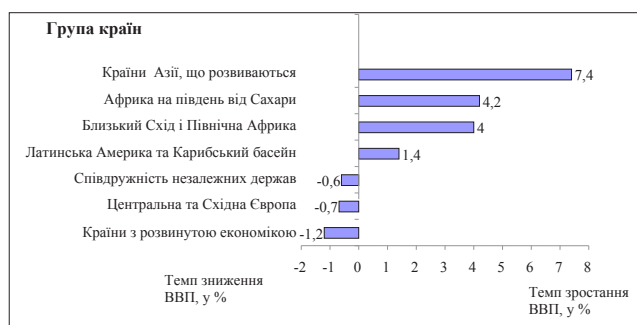

Рис. 4. Діаграма розподілу груп країн світу за темпами зростання (зниження) ВВП у 2008–2009 рр.

У 2008–2009 рр. найбільші темпи зростання ВВП були в країнах Азії, що розвиваються, – 7,4%, країнах Африки на південь від Сахари – 4,2% і Близького Сходу і Північної Африки – 4,0%, а зниження – у країнах з розвинутою економікою (–1,7%).

Проаналізуємо, як пов'язані між собою величини дефіциту (профіциту) сальдо рахунку великих операцій країн світу у 2003–2007 рр. і зростання (зниження) їх ВВП у 2008–2009 рр. (табл. 2).

Як видно з таблиці 2, спостерігається залежність впливу дефіциту (профіциту) сальдо рахунку поточних операцій груп країн світу на темпи зростання (зниження) їх ВВП під час фінансової кризи 2008–2009 рр.

Як було сказано раніше, Л. Григор'єв і А. Іващенко як глобальний дисбаланс, що впливає на нестійкий розвиток сві-

тової економіки, виділяють співвідношення заощаджень та інвестицій [4]. Дисбаланс заощаджень та інвестицій спостерігається як по групах країн світу (рис. 5), так і по окремих країнах.

Найбільше перевищення заощаджень над інвестиціями в 2003–2007 рр. було відмічено серед країн Близького Сходу та Північної Африки – 14,5%, Співдружності незалежних держав – 6,9%, а перевищення інвестицій над заощадженнями – у Центральній та Східній Європі – 5,6%.

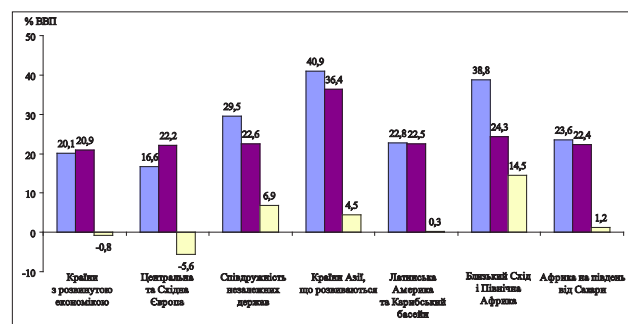

Рис. 5. Дисбаланс заощаджень та інвестицій за групами країн світу у 2003–2012 рр.: 1 – заощадження; 2 – інвестиції; 3 – баланс

Серед країн світу найбільші відносні інвестиції в економіку в 2003–2007 рр. були в Китаї – 42,3%, Азербайджані – 40,8%, Катарі – 39,4%, Естонії – 35,5%, а найменші – в Анголі – 12,3%, Кувейті – 17,6% і Франції – 20,0%.

Таблиця 2

Динаміка величини дефіциту (профіциту) сальдо рахунку поточних операцій у 2003–2007 рр. по групах країн світу і зростання (зниження) їх ВВП у 2008–2009 рр.

Групи країн світу	Темпи зростання (зниження) ВВП		Дефіцит (профіцит) сальдо рахунку поточних операцій	
	%	Ранг	%	Ранг
Країни з розвинутою економікою	-1,7	7	-0,9	6
Центральна та Східна Європа	-0,7	5	-6,0	7
Співдружність незалежних держав	-0,6	6	6,9	2
Країни Азії, що розвиваються	7,4	1	4,5	3
Латинська Америка та Карибський басейн	1,4	4	0,9	4
Близький Схід і Північна Африка	4,0	3	11,8	1
Африка на південь від Сахари	4,2	2	0,1	5

Таблиця 3

Зовнішні й внутрішні дисбаланси та їх порогові значення

Дисбаланси	Орієнтовні порогові значення
Зовнішні:	
– середньорічний баланс поточного рахунку (розрахований за 3 роки), % до ВВП;	+6 / -4 %
– чиста міжнародна інвестиційна позиція;	-35 % нижній кuartіль
– % зміни (за 3 роки) реального ефективного обмінного курсу;	+ / -5 для Єврозони
– % зміни (за 5 років) частки експортного ринку;	-6 % нижній кuartіль
– % зміни (за 3 роки) номінальних витрат на працю у вартості одиниці продукції	+9 %
Внутрішні:	
– % зміни до попереднього року дефляційних цін на житло;	+6 % верхній кuartіль
– рух кредитних коштів у приватному секторі, % до ВВП;	+15 % верхній кuartіль
– заборгованість приватного сектора, % до ВВП;	16 % верхній кuartіль
– загальний державний борг, % до ВВП;	+60 %
– середній рівень безробіття за 3 роки	+10 %

У звіті Європейської комісії [6] виділяються і кількісно оцінюються такі внутрішні і зовнішні дисбаланси (табл. 3).

Таким чином, науковці та практики пропонують різні підходи до тлумачення змісту та причин дисбалансів в економіці, а також до їх оцінки та аналізу.

Розглянемо, як науковці трактують сутність даного поняття.

У Великому економічному словнику дисбаланс визначається як «неврівноваженість, незбалансованість, невідповідність доходів і витрат, активів і пасивів, дебету і кредиту» [7]. В Економічному словнику термін «дисбаланс» трактується як «порушення економічної рівноваги, збалансованості процесів, потоків у компанії, регіоні, державі» [8]. На думку Л. Григор'єва і М. Саліхова, у більш загальному сенсі під глобальними дисбалансами необхідно розуміти не тільки окрему проблему платіжних дефіцитів США та інших країн світу, а й у цілому існуючу невідповідність між розподілом тих чи інших цінних економічних ресурсів – сировини, праці та капіталу – в умовах

об'єктивно існуючих обмежень на переміщення цих ресурсів між країнами. Спостережувані фінансові дисбаланси, по суті, є виразом більш глибоких економічних процесів у світі – нерівномірного розподілу природних ресурсів, прискорених темпів зростання економік, що розвиваються, і спостережуваної дивергенції економічного розвитку, негативних демографічних перспектив різних країн тощо [2]. А. Апокін визначає дисбаланс як «триваючу незбалансованість боргу і кредиту у світовій економіці» [1]. Мохаммед А. Ель-Еріан вважає, що дисбаланси – це «стійкі великі профіцити і дефіцити платежів» [9]. Експерти МВФ під дисбалансом розуміють «сукупність дефіцитів і профіцитів рахунку поточних операцій» [5].

У таблиці 4 наведені основні з визначень поняття «дисбаланс», які використовуються у науковій та енциклопедичній літературі.

На основі застосування методу контент-аналізу [10; 11] та базуючись на визначеннях даного поняття науковцями та

Таблиця 4

Основні визначення сутності поняття «дисбаланс» у науковій та енциклопедичній літературі

Автор/джерело	Сутність поняття
Д. Контуган [12]	Стан суспільства, при якому лівова частка майнового потенціалу країни концентрується в руках певного прошарку багатих людей, у той час, як величезна частина населення даної країни не має достатньо коштів навіть для задоволення своїх першорядних потреб
Мохаммед А. Ель-Еріан [9]	Стойкі великі профіцити і дефіцити платежів
МВФ [5]	Сукупність дефіцитів і профіцитів рахунку поточних операцій
Л. Григор'єв, М. Саліхов [2]	Існуюча невідповідність між розподілом тих чи інших цінних економічних ресурсів – сировини, праці і капіталу – в умовах об'єктивно існуючих обмежень на переміщення цих ресурсів між країнами
А. Апокін [1]	Триваюча незбалансованість боргу і кредиту у світовій економіці
Великий економічний словник [7]	Неврівноваженість, незбалансованість, невідповідність доходів і витрат, активів і пасивів, дебету і кредиту
Економічний словник [8]	Порушення економічної рівноваги, збалансованості процесів, потоків у компанії, регіоні, державі
Словник бізнес-термінів [13]	Незбалансованість доходів і витрат, активів і пасивів, дебету і кредиту

Таблиця 5

Основні визначення сутності поняття «диспропорції» у науковій та енциклопедичній літературі

Автор/джерело	Сутність поняття
К. Макконел, С. Брю [19]	В економіці переважна кількість соціально-економічних диспропорцій пов'язана зі співвідношенням попиту і пропозиції
АБЦ-інформ [21]	Порушення пропорцій у суспільному виробництві та відтворенні, в результаті яких виникають перебої в економіці в цілому або в її окремих секторах
[18]	Незбалансованість у розвитку окремих галузей, взаємопов'язаних фаз виробництва, що породжує порушення нормального ходу процесу відтворення
[22]	Порушення необхідних співвідношень у розвитку окремих підрозділів підприємств, територіальних, галузевих, господарських комплексів
[23]	Невідповідність потенціалів або темпів розвитку окремих частин якоїсь системи, у результаті чого частина загального потенціалу або продукту залишається незатребуваною
Тлумачний словник [16]	Відсутність пропорційності
Економічний словник [8]	Порушення узгодженості, відповідності взаємопов'язаних економічних процесів і показників, що характеризують функціонування і розвиток окремих галузей і виробництв, протікання стадій відтворювального циклу
Велика радянська енциклопедія [24]	Порушення пропорцій у розвитку окремих галузей народного господарства, економічних підрозділів (виробництва засобів виробництва і виробництва предметів споживання) і відділів всередині кожного з них, взаємопов'язаних фаз виробництва (процесів виробництва і обігу), інших різних сторін і частин народного господарства, у результаті чого виникають перебої в ході відтворення на окремих ділянках або в економіці в цілому
Словник [25]	Порушення пропорцій у суспільному виробництві й відтворенні, у результаті яких виникають перебої в економіці в цілому або в її окремих секторах

практиками, пропонується таке його узагальнююче визначення: «дисбаланси» в реальному секторі економіки країни – наявність великих дефіцитів (профіцитів) у рахунках торгових чи інвестиційних операцій його провідних видів економічної діяльності.

Поряд з визначенням поняття «дисбаланси» важливим питанням є і класифікація їх видів. Аналізуючи роботи вчених [1; 14; 15], можна у першу чергу класифікувати дисбаланси в економіці за масштабністю: глобальні, міжгрупові, регіональні, національні та галузеві.

Більшість учених і експертів [9; 10] виділяють дисбаланси на глобальному рівні. До них вони відносять такі: дефіцит (профіцит) торгового балансу; дефіцит (профіцит) платіжного балансу; дефіцит (профіцит) Державного бюджету; співвідношення заощаджень та інвестицій; негативне (позитивне) сальдо чистої інвестиційної позиції.

Перераховані вище дисбаланси наявні і на більш низьких рівнях ієрархії економіки.

Узагальнення праць вітчизняних і зарубіжних науковців дозволило виділити такі дисбаланси у видах економічної діяльності реального сектора економіки країни:

– у сальдо торгового рахунку поточних операцій (торговельний);

– у сальдо доходу та інвестицій (інвестиційний).

Поряд з поняттям «дисбаланс» в економіці науковці виділяють і поняття «диспропорції».

Так, у глумачному словнику під диспропорцією розуміється «відсутність пропорційності» [16]. У низці робіт [8; 17] диспропорції зв'язуються з порушенням пропорцій у суспільному виробництві та відтворенні, у результаті яких виникають перебої в економіці в цілому або в її окремих секторах. У роботі [8] під диспропорцією розуміється «порушення узгодженості, відповідності взаємопов'язаних економічних процесів і показників, що характеризують функціонування і розвиток окремих галузей і виробництв, протікання стадій відтворювального циклу». У роботі [18] диспропорції трактуються як «незбалансованість у розвитку окремих галузей, взаємопов'язаних фаз виробництва, що породжує порушення нормального ходу процесу відтворення». На думку деяких зарубіжних вчених [19], в економіці переважна кількість соціально-економічних диспропорцій пов'язана із співвідношенням попиту і пропозиції. Вчені [20] стверджують, що слово «диспропорції» характеризує негативні риси та явища і виступає як антонім слову «пропорція», яке в основному має позитивне або нейтральне значення. Ці ж автори вважають, що загально визначених кількісних показників, які б однозначно давали можливість ідентифікувати позитивність або негативність впливу диспропорцій в економіці, швидше за все, не існує.

У таблиці 5 наведено основні визначення сутності поняття «диспропорції» у роботах науковців та енциклопедичній літературі.

На основі наведених визначень науковців та методу контент-аналізу [10; 11], пропонується узагальнююче визначення поняття «диспропорції» в економіці як порушення пропорцій у взаємозалежних економічних процесах: попиті та пропозиції, інвестиціях і джерелах їх покриття.

Поряд із визначенням поняття «диспропорції» важливим питанням є і класифікація їх видів.

Авторський колектив [20] за рівнями економіки виділяє такі диспропорції: загальноекономічні – характеризують співвідношення окремих сторін, елементів суспільного виробни-

цтва; міжгалузеві – відбивають співвідношення між галузями чи комплексами галузей; внутрішньогалузеві – це співвідношення в межах однієї галузі; територіальні – відбивають територіальне розміщення виробничих ресурсів у межах країни.

Узагальнення праць вітчизняних і зарубіжних науковців [19; 20, 26–28], а також аналіз провідних видів економічної діяльності реального сектора економіки країни дозволило виділити такі диспропорції у їх розвитку:

– між зовнішнім і внутрішнім попитом (попиту);

– між зовнішньою і внутрішньою пропозицією (пропозиції);

– між експортними та імпортними цінами (цінові);

– між інвестиціями і випуском продукції (інвестиційної достатності);

– між кредиторською заборгованістю та випуском продукції (боргового навантаження);

– між прибутком і кредиторською заборгованістю (платоспроможності).

Висновки. Таким чином, на основі проведеного дослідження отримано такі результати:

1. На основі контент-аналізу уточнено сутність патологічних процесів у реальному секторі економіки, яка полягає в наступному:

– дисбаланси – наявність великих дефіцитів (профіцитів) у рахунках торгових чи інвестиційних операцій;

– диспропорції – порушення пропорцій у взаємозалежних економічних процесах: попиті та пропозиції, інвестиціях і джерелах їх покриття.

2. На основі аналізу робіт вітчизняних та закордонних науковців, а також провідних видів економічної діяльності реального сектора економіки країни виділено такі види патологічних процесів:

– дисбалансів у видах економічної діяльності реального сектора економіки країни: у сальдо торгового рахунку поточних операцій (торговельний); у сальдо доходу та інвестицій (інвестиційний);

– диспропорцій у розвитку реального сектору економіки: між зовнішнім і внутрішнім попитом (попиту); між зовнішньою і внутрішньою пропозицією (пропозиції); між експортними та імпортними цінами (цінові); між інвестиціями і випуском продукції (інвестиційної достатності); між кредиторською заборгованістю та випуском продукції (боргового навантаження); між прибутком і кредиторською заборгованістю (платоспроможності).

Література:

1. Апокин А.Ю. Финансовая составляющая «проблемы глобальных дисбалансов» в мировой экономике / А.Ю. Апокин // Проблемы прогнозирования. – 2008. – № 6. – С. 3–18.
2. Иванюк В.А., Богданов Д.Д. Общемировые тенденции финансовых рынков и их подверженность кризисным явлениям / В.А. Иванюк, Д.Д. Богданов // Фундаментальные исследования. – 2013. – № 6. – Ч. 4. – С. 949–952.
3. Refet S. Gurkaynak Econometric Tests of Asset Price Bubbles: Taking Stock/2005-04 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.federalreserve.gov/pubs/feds/2005/200504/200504pap.pdf>.
4. Григорьев Л., Иващенко А. Мировые дисбалансы сбережений и инвестиций / Л. Григорьев, А. Иващенко // Вопросы экономики. – 2011. – № 6. – С. 4–19.
5. Перспективы развития мировой экономики: кризис и подъем – МВФ: Вашингтон. – 2009. – № 4. – 479 с.
6. Alert Mechanism Report / European Commission. – Brussels, 2012. – P. 3.

7. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. – М. : Институт новой экономики, 2008. – 1472 с.
8. Экономический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : dic.academic.ru/dic.nsf/ecom_dict/17565.
9. Эль-Эриан М.А. Стабильное неравновесие / М.А. Эль-Эриан // Финансы и развитие. – 2012. – № 6. – С. 27–29.
10. Тигер С., Майер М., Водак Р., Ветер Е. Методы анализа текста и дискурса / [С. Тигер, М. Майер, Р. Водак, Е. Ветер] ; пер. с англ. – Х. : Гуманитарный центр, 2009. – 356 с.
11. Шалак В.И. Конвент-анализ. Приложение в области политологии, психологии, социологии, культурологи, экономики, рекламы / В.И. Шалак. – М. : Омега-Л, 2009. – 272 с.
12. Контуган Д. Экономический дисбаланс, причины и решения / Э. Контуган [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://nalifat.info/analysis/financialcrisis/675-economicsheskiy-disbalans.html>.
13. Словарь бизнес-терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : dic.academic.ru/dic.nsf/business/3673.
14. Апокин А. Проблема глобальных дисбалансов в мировой экономике / А. Апокин // Вопросы экономики. – 2008. – № 5. – С. 51–62.
15. Григорьев Л., Салихов М. Риски и глобальные дисбалансы / Л. Григорьев, М. Салихов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.perspektivy.info/print.phpID=36156>.
16. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова ; Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. – М. : Азбуковник, 1998. – 644 с.
17. Экономический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.dictionary-economies.ru/word.
18. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.finam.ru/dictionary/worldfolllDoooru/default.asp.
19. Макконел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика : в 2-х т. Т. 2. / К.Р. Макконел, С.Л. Брю ; пер. с англ. – М. : Республика, 1992. – 400 с.
20. Світогосподарська диспропорційність: особливості, тенденції, вплив на економіку України : [наук. доп.] / За ред. Л.В. Шинкарук ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2012. – 152 с.
21. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : Abc.informbureau.com.
22. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.topknowledge.ru/index.php.
23. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.old/nasledie.ru/persstr/persona/varlamov/article.php.
24. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : dic.academic.ru/dic.nsb/bse/84805.
25. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : jur.vslivar.org.ru/4012.html.
26. Хаустова В.С., Проноза П.В. Теоретичні аспекти виникнення та розвитку кризових явищ в економіці / В.С. Хаустова, П.В. Проноза // Проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 13–23.
27. Анализ взаимосвязей патологических кризисных процессов в реальном секторе экономики Украины / [Н.А. Кизим, П.В. Проноза, О.Ю. Полякова] // Моделирование региональной экономики : зб. наук. праць. – Івано-Франківськ : Плай, 2013. – № 1(21). – С. 219–238.
28. Система раннего распознавания патологических процессов в реальном секторе экономики / [Н.А. Кизим, П.В. Проноза, О.Ю. Полякова] // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2014. – № 1(93). – С. 110–120.

Проноза П.В. Сущность понятий «дисбалансы» и «диспропорции» в экономике и классификации их видов

Аннотация. В статье рассматривается проблема дисбалансов и диспропорций в экономике. Уточняются толкования данных понятий. Выделяются виды дисбалансов и диспропорций в реальном секторе экономики.

Ключевые слова: патологические процессы в экономике, дисбаланс, диспропорция, реальный сектор экономики.

Pronoza P.V. Essence of the concepts of «disbalances» and «disproportions» in economy and classification of their types

Summary. The paper addresses the problem of disbalances and disproportions in economy. Interpretations of these concepts are clarified. Types of disbalances and disproportions in the real sector of economy are determined.

Keywords: pathological processes in economy, disbalance, disproportion, real sector of economy.